

Πέρυσι την παραμονή των Φώτων έγινε το κακό. Όλοι οι καλικάντζαροι που είχαν σκορπιστεί στα κεραμίδια και στις καμινάδες των σπιτιών του χωριού ήταν έτοιμοι. Με το πρώτο που θα 'βλεπαν τον παπα-Θύμιο να βγαίνει με την **αγιαστούρα** του, θα 'φευγαν, θα 'τρεχαν κουτρουβαλώντας μακριά στ' ανήλιαγο και πυκνό δάσος, πίσω απ' το ψηλό βουνό. Εκεί, κάτω από ένα γέρικο έλατο, περίμενε ανοιχτή μια μικρή τρύπα που κατέβαινε, με κάτι μικρούτσικα σκαλοπάτια, βαθιά μέσα στην κατοικία τους.

Ήταν ένα σπήλαιο μικρούτσικο κι αυτό, μα όμορφο και γεμάτο από λαμπερά γυαλιά και πετράδια, κόκκινα, πράσινα, κίτρινα, άσπρα και γαλάζια, που λαμπακοπούσαν σα να βρίσκονταν έξω και να τα χτύπαε το φως κι ο ήλιος.

Μόλις έμπαινε κι ο τελευταίος καλικάντζαρος, η τρύπα έκλεινε μοναχή της και δεν μπορούσε πια να βγει κανένας έξω στη γη, παρά μονάχα του χρόνου τα Χριστούγεννα, που ξανάνοιγε πάλι μοναχή της.

Το 'ξεραν αυτό οι καλικάντζαροι, μα δεν τους ένοιαζε. Έτσι γινόταν από παλιά, από τότε που βρέθηκαν, και είχαν συνηθίσει. Έπειτα, δεν τους έλειπε και τίποτα μέσα στη σπηλιά. Και φαγητά είχε το **κελάρι** τους και νεράκι καθαρό έβγαζε ο βράχος και βιβλία είχαν που τους τα διάβαζε ο παππούς, και τη δουλειά τους. Άλλοι μαγείρευαν, άλλοι συγύριζαν τη σπηλιά, άλλοι πελεκούσαν κι έδιναν όμορφα σχήματα στα πετράδια. Ως και μουσικοί ήταν ακόμα, που έπαιζαν όργανα στις γιορτές. Χώρια πια που τα βράδια, γύρω στο μακρύ τραπέζι, έλεγε καθένας την ιστορία του, πώς τα πέρασε τις δώδεκα μέρες πάνου στη γη. **Κοντολογίς**, δεν περνούσανε και άσχημα.

Εκείνη τη χρονιά, η πρώτη δουλειά του Πρασινοσκούφη, του μικρού καλικάντζαρου, καθώς βγήκε πάνου στη γη, ήταν να τρέξει στα κεραμίδια του μύλου του μπαρμπα-Κώστα. Ήξερε πως **ζυγώνει** ο καιρός που θα 'φτιαχνε η θεία Κώσταινα τις τηγανίτες. Κι απ' όσες τηγανίτες είχε δοκιμάσει ο Πρασινοσκούφης, αυτές του άρεσαν πιο πολύ. Έξω φάνοιαν ροδοκόκκινες και τραγανιστές, μα μόλις τις τρύπαγε το δόντι γίνονταν μαλακές, σα λουκούμι, κι έλιωναν στο στόμα.

Από τα κεραμίδια ανέβηκε στην καμινάδα και γλίστρησε σιγά σιγά πιο κάτω να ιδεί. Επιτυχία! Η θεία Κώσταινα έψηνε τηγανίτες, κι ο μπαρμπα-Κώστας με τα παιδιά καθισμένοι στο τραπέζι περίμεναν. Και σε μια στιγμή που η μυλωνού σήκωσε τα μάτια της από το τηγάνι και κοίταξε τον άντρα της, που κάτι της είπε, ο Πρασινοσκούφης βούτηξε κι άρπαξε την πρώτη.

Κι η μυλωνού τηγάνιζε, κι ο Πρασινοσκούφης άπλωνε το χεράκι του και **σούφρωνε**, όποτε έβρισκε ευκαιρία. Σιγά σιγά, μάλιστα, ξεθάρρεψε και τις βουτούσε στο βάζο με το μέλι που ήταν δίπλα. Στο τέλος έκρυψε και δύο, τις τελευταίες, σ' ένα **κούφωμα** της καμινάδας, για να τις φάει αργότερα.

Ε, από το μύλο του μπαρμπα-Κώστα δεν ξεκόλλησε ο Πρασινοσκούφης όλες τις ημέρες, από του Χριστού μέχρι την παραμονή των Φώτων! Καλύτερα να πούμε πως από το τζάκι του μπαρμπα-Κώστα δεν ξεκόλλησε. Εκεί ήταν χωμένος και την παραμονή κι έτρωγε τηγανίτες, κι ούτε άκουσε το σύνθημα που έδωσε ο γερο-καλικάντζαρος, ο παππούς του, που ήτανε και αρχηγός, για να σηκωθούν να φύγουν. Σε λίγο που τις έφαγε ανέβηκε να ιδεί, μα ήταν αργά! Οι καλικάντζαροι είχαν φύγει!

Άρχισε τότε να τρέχει κατά το δάσος μ' όλα του τα δυνατά κι έφτασε ίσα ίσα τη στιγμή που έκλεινε η πόρτα της σπηλιάς τους.

– Ω, δυστυχία μου, είπε τότε το κακόμοιρο, τι θα γίνω τώρα ολομόναχο: Πού να πάω και πού να σταθώ; Αν ήταν τουλάχιστο καλοκαίρι, κάπου θα έβρισκα στο δάσος να τρυπώσω και να φάω τίποτα! Μα με τέτοιο καιρό θα κοκαλώσω!

Πραγματικά, στο ψηλό και πυκνό δάσος δεν έβλεπε τίποτ' άλλο παρά ένα παχύ στρώμα κάτασπρου χιονιού, και τα δέντρα ήτανε κι αυτά γεμάτα χιόνι, από την κορυφή μέχρι τα κάτω κλαδιά, που έγερναν από το βάρος του. Το δάσος απλωνόταν ήσυχο και σιωπηλό, τ' αγρίμια, μικρά και μεγάλα, είχαν τρυπώσει στις φωλιές τους, και μονάχα κάπου κάπου φαινόταν πάνω στο χιόνι τίποτα **αχνάρια** από λύκο ή αλεπού.

– Άσχημα τα πράγματα! είπε ο Πρασινοσκούφης. Μα δεν τα 'χασε. Έκαμε μερικές βόλτες έξω από την τρύπα της σπηλιάς και κοίταξε τ' αχνάρια των παπουτσιών του. Ήταν μικρότερα από τ' αχνάρια της αλεπούς και πιο κοντά το ένα με το άλλο. Κι ήταν φυσικό αυτό, γιατί όλος όλος ο Πρασινοσκούφης δεν ήταν ψηλότερος από μια πιθαμή. Ευτυχώς που η σκουφίτσα του ήταν ψηλή και μυτερή και του χάριζε λίγο ανάστημα. Έξαφνα χτύπησε το κεφάλι του.

– Βρε, είπε, δεν πηγαίνω πάλι στην θεία Κώσταινα να περάσω το χειμώνα μου; Φωτιά στο τζάκι έχει και τον τρόπο τον ξέρω να σουφρώνω τις πίτες από το τηγάνι της. Καλά θα περάσω!

Αδερφοί Γκρίμμ, «Τα καλικαντζαράκια»

ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΚΙ ΕΝΑΝ ΚΑΙΡΟ ήταν ένας τσαγκάρης, που χωρίς να φταίει, έπεσε σε μεγάλη φτώχεια. Και δεν τού 'μεινε πια τίποτα παρά μονάχα ένα κομμάτι δέρμα για ένα ζευγάρι παπούτσια. Κάθισε λοιπόν αποβραδής κι έκοψε

το δέρμα, για να ξυπνήσει το πρωί και να φτιάξει τα παπούτσια. Κι επειδή είχε ήσυχη τη συνείδηση του, έκανε το σταυρό του κι έπεσε στο κρεβάτι του να κοιμηθεί.

Την άλλη μέρα, αφού ξύπνησε κι είπε την προσευχή το, ετοιμάστηκε να καθίσει στον πάγκο του να δουλέψει. Τι να δει όμως; Τα παπούτσια ήταν έτοιμα, στολισμένα πάνω στον πάγκο του! Τα πήρε στα χέρια του για να τα δει από κοντά κι ήταν στ' αλήθεια τόσο καλά δουλεμένα που ούτε μια βελονιά δεν ήταν στραβά κεντημένη, λες και τα 'χε φτιάξει ο καλύτερος τσαγκάρης της πολιτείας. Σε λίγο μπήκε μέσα ένας πελάτης κι επειδή τα παπούτσια τού άρεσαν πολύ, πλήρωσε διπλά για να τα αγοράσει. Ο τσαγκάρης μας λοιπόν αγόρασε δέρμα για δυο ζευγάρια παπούτσια. Το 'κοψε κι αυτό αποβραδīs να το 'χει έτοιμο την άλλη μέρα το πρωί να δουλέψει.

Αλλά δεν χρειάστηκε: όταν ξύπνησε, βρήκε πάλι τα δυο ζευγάρια έτοιμα. Οι πελάτες δεν άργησαν να 'ρθουν κι αυτή τη φορά ο τσαγκάρης πήρε χρήματα αρκετά και αγόρασε δέρμα για τέσσερα ζευγάρια παπούτσια. Την άλλη μέρα το πρωί βρήκε πάλι τα παπούτσια έτοιμα. Κι έτσι έγινε και την άλλη και την παράλλη: όσα ζευγάρια παπούτσια έκοβε αποβραδīs, τα 'βρισκε έτοιμα την άλλη μέρα το πρωί. Ώσπου έγινε πλούσιος. Κι ένα βράδυ, λίγο πριν απ' τα Χριστούγεννα, την ώρα του τέλειωσε τη δουλειά του κι ετοιμάστηκε να πάει για ύπνο, είπε στη γυναίκα του: «Γυναίκα, τι θα 'λεγες να μείνουμε ξύπνιοι τούτη τη νύχτα, να δούμε ποιος κάνει όλη τούτη τη δουλειά για χάρη μας;» Η γυναίκα του συμφώνησε και άναψε μια μικρή λάμπα, για να βλέπουν. Ύστερα κρύφτηκαν στη γωνίτσα και κράτησαν τα μάτια τους ανοιχτά, να μην κοιμηθούν.

Όταν χτύπησαν μεσάνυχτα, ήρθαν δυο μικρούλκα γυμνά καλικαντζαράκια, κάθισαν στον πάγκο του τσαγκάρη, πήραν τα κομμάτια το δέρμα κι άρχισαν να ράβουν και να καρφώνουν τόσο γρήγορα κι επιδέξια με τα μικροσκοπικά τους δαχτυλάκια που ο τσαγκάρης έμεινε μ' ανοιχτό το στόμα απ' την κατάπληξη και το θαυμασμό. Τα δυο καλικαντζαράκια δεν σταμάτησαν, ώσπου τέλειωσαν όλη τη δουλειά. Τότε έδωσαν έναν πήδο κι έφυγαν, όπως είχαν έρθει.

Την άλλη μέρα το πρωί η γυναίκα είπε στον άντρα της: «Τα δυο καλικαντζαράκια μάς έκαναν πλούσιους. Πρέπει να τους δείξουμε την ευγνωμοσύνη μας. Έτσι γυμνά που τριγυρνάνε, θα κρυώνουν. Έχω μια ιδέα: Θα τους ράψω πουκαμισάκια, παντελονάκια και γιλεκάκια. Και θα τους πλέξω κι από ένα ζευγάρι κάλτσες. Κάτσε κι εσύ και φτιάξ' τους από ένα ζευγάρι παπουτσάκια». Ο άντρας δεν περίμενε να του το πει δεύτερη φορά. Ως το βράδυ είχαν τελειώσει. Κι αντί ν' αφήσουν τον πάγκο φορτωμένο με δουλειά, όπως πάντα, τον στόλισαν με τα δωράκια τους. Ύστερα κρύφτηκαν, να δουν τι θα γίνει. Τα μεσάνυχτα ήρθαν πάλι τα δυο καλικαντζαράκια κι ετοιμάστηκαν να πιάσουν δουλειά. Αλλά δουλειά δεν βρήκαν. Κι όταν είδαν τα μικροσκοπικά ρουχαλάκια και τις κάλτσες και τα παπούτσια, απόρησαν στην αρχή. Έπειτα όμως δεν ήξεραν τι να κάνουν απ' τη χαρά τους. Χορεύοντας και γελώντας ντύθηκαν, κι, όλο καμάρι πηδούσαν και τραγουδούσαν:

«Είμαστε όμορφα ντυμένοι
και ποδεμένοι και στολισμένοι!
Με τόση λεβεντιά και χάρη,
γιατί να κάνουμε τον τσαγκάρη;»

Έτσι χόρευαν και τραγουδούσαν και στριφογύριζαν σ' όλη την κάμαρη, πηδούσαν πάνω στις καρέκλες και στα τραπέζια με κέφι και χαρά. Στο τέλος, χορεύοντας πάντα, βγήκαν απ' την πόρτα κι έφυγαν. Και δεν ξαναγύρισαν ποτέ πια. Αλλά κι ο τσαγκάρης έζησε καλά κι εμείς καλύτερα.

Χριστούγεννα και καλικάντζαροι

Σύμφωνα με τις λαϊκές παραδόσεις οι καλικάντζαροι είναι διάφορα δαιμονικά όντα.

Τα όντα αυτά παρουσιάζονται στη γη την Παραμονή των Χριστουγέννων και βασανίζουν τους ανθρώπους όλο το Δωδεκαήμερο μέχρι τα Θεοφάνεια, που αγιάζονται τα νερά. Θεωρούνται δύσμορφοι και λιπόσαρκοι, καθέννας με κόκκινα μάτια, αχτένιστα μαλλιά, δόντια άγριου θηρίου, τραγοπόδαρα ή με τέσσερα πόδια σαν πίθηκοι. Οι γιαγιάδες μας παλιά έλεγαν πως είναι αερικά, ξωτικά.

Σύμφωνα με σύγχρονη δοξασία, πρόκειται για «δαιμόνια» που εμφανίζονται κατά το Δωδεκαήμερο (από χτές μέχρι και τις 6 Ιανουαρίου).

Επειδή από τα Χριστούγεννα μέχρι τα Φώτα ο Χριστός είναι ακόμη αβάφτιστος, είναι και «τα νερά αβάφιστα».

Έτσι βρίσκουν ευκαιρία οι καλικάντζαροι ν' αλωνίσουν τον κόσμο. Κάποιοι πιστεύουν πως οι καλικάντζαροι είναι μαυριδεροί, ασχημομούριδες, ψηλοί και ξερακιανοί. Άλλοι λένε ότι φοράνε σιδεροπάπουσα. Για άλλους, έχουν κόκκινα μάτια, πόδια τράγου και τριχωτό σώμα. Καθένας τους έχει κι από ένα κουσούρι. Άλλος κουτσός, άλλος στραβός ή μονόφθαλμος, άλλος μονοπόδαρος ή στραβοπόδαρος, άλλοι στραβοχέρηδες, στραβοπρόσωποι, με καμπούρα ή ουρά.

Είναι διχόγνωμα όντα και φιλόνοι και έτσι δεν μπορούν να κάνουν μέχρι το τέλος μία δουλειά και όλα τα αφήνουν στη μέση.

Γι' αυτό και δεν μπορούν να κάνουν κακό και στους ανθρώπους, παρόλο που αυτή είναι η μεγάλη τους επιθυμία. Όσο, όμως, και αν διαφωνεί ο λαός για το πώς μοιάζουν οι καλικάντζαροι, όλοι συμφωνούν σε ένα πράγμα: στην ατελείωτη βλακεία και κουταμάρα τους.

Καθώς η παράδοση ρίζωνε, οι καλικάντζαροι απέκτησαν και άλλα ονόματα όπως: καλιοντζήδες, καλκάνια, καλιτσάντεροι, καρκάντζαροι, σκαλικαντζέρια, σκαντζάρια, τζόγιες, βερβελούδες, καλισπούρδοι, καρκαλάτζαροι, καρκατσέλια, καρκαντζόλοι, κασιούρηδες, κολοβελόνηδες, λυκοκάντζαροι, μνημοράτοι, παγανοί, παρωρίτες, πλανητάρη, σιφιώτες, τσιλικρωτά, σταχτοπάτηδες κ.α.

Καθ' όλη τη διάρκεια του έτους είναι κρυμμένοι κάτω από τη γη και πελεκούν το δέντρο που τους στηρίζει.

Όταν φτάσουν στο κρίσιμο σημείο για να μην πλακωθούν από τη γη βγαίνουν στην επιφάνεια και όταν νυχτώσει για να βλάψουν όσους αντικρίζουν.

Στην Βενετία την παραμονή των Χριστουγέννων γεννιόντουσαν οι μάγισσες και οι στρίγγλες.

Στην Γαλλία οι Loup-garous τριγυρνούσαν στους δρόμους τη νύχτα των Χριστουγέννων και έτρωγαν τα σκυλιά. Την ίδια νύχτα στις σκανδιναβικές δοξασίες έβγαιναν στους δρόμους τα ΤΡΟΛ και άλλα σατανικά πλάσματα και οι άνθρωποι τα εξευμένιζαν με θυσίες.

Στην Ισλανδία πίστευαν ότι κάθε Χριστούγεννα 9 julesveinar κατέβαιναν από τα βουνά για να αρπάξουν παιδιά και να τα οδηγήσουν στις σπηλιές των ξωτικών.

Στην Γερμανία, το δωδεκάημερο ανέβαινε στη γη ο Άγιος Κυνηγός, η Λυσσασμένη Στρατιά, οι μάγισσες και οι τερατόμορφες γυναίκες που έκλεβαν τα μωρά από την κούνια τους, γι' αυτό οι άνθρωποι έπρεπε να κλειδώνονται μέσα μετά τη δύση του ήλιου και να μην κάνουν καμιά δουλειά εκείνες τις ημέρες.

Κατά διάφορες ελληνικές δοξασίες οι καλικάντζαροι ήταν άνθρωποι με κακιά μοίρα μεταβαλλόμενοι σε δαιμόνια, γίνονται δε καλικάντζαροι αυτοί που έχουν γεννηθεί μέσα στο Δωδεκάημερο εκτός και αν βαπτισθούν αμέσως, ή εκείνοι στους οποίους ο ιερέας δεν ανέγνωσε σωστά τις ευχές του βαπτίσματος, τα τερατώδη βρέφη, ή κατά τους Σιφναίους όσοι πέθαναν στο Δωδεκάημερο ή αυτοκτόνησαν, στη Μακεδονία: όσοι δεν έχουν ισχυρό Άγγελο για να τους προστατεύει από τον Σατανά Ελληνική δοξασία (αρχαίας καταγωγής) «δαιμόνιων» που σύμφωνα με σύγχρονη δοξασία εμφανίζονται κατά το Δωδεκάημερο (25 Δεκεμβρίου - 6 Ιανουαρίου). Σύμφωνα με τη λαϊκή δοξασία τις μέρες αυτές τα «νερά είναι αβάφιστα» και οι καλικάντζαροι βγαίνουν από τη γη για να πειράξουν τους ανθρώπους τώρα που ο Χριστός είναι και εκείνος αβάφιστος.

Για τη προέλευση αυτών των δαιμόνων υπάρχουν οι ακόλουθες απόψεις:

Από την αρχαία Ελληνική Μυθολογία περί των Σατύρων και του Πάνα (Schmidi).

Από την αρχαία Ελληνική Μυθολογία περί των Κενταύρων (Mayer, Lawson). Από τη νεώτερη φαντασία των Ελλήνων εξ αφορμής αρχαίων μύθων (Ν. Πολίτης).

Εκ των αιγυπτιακών κανθάρων (Boll, που συμφωνεί και ο Κουκουλής). Εκ του δυτικού αετώματος του Παρθενώνα (Σβορώνος). Ως δαιμόνια της εστίας του πυρός (Δεινάκης)

Η ιστορία τους αρχίζει, όπως έχει αναφερθεί, από τα αρχαία χρόνια.

Οι Αρχαίοι πίστευαν πως όταν οι νεκροί έβρισκαν την πόρτα του Άδη ανοιχτή, έβγαιναν στον επάνω κόσμο και τριγύριζαν παντού, χωρίς έλεγχο και περιορισμούς.

Αργότερα, οι Βυζαντινοί γιόρταζαν το Δωδεκάημερο με μουσικές, τραγούδια και μασκαρέματα!

Οι άνθρωποι έχοντας κρυμμένα τα πρόσωπα τους, έκαναν με πολύ θάρρος και χωρίς ντροπή ό,τι ήθελαν.

Εκτός από αυτές τις απόψεις, υπάρχουν και κάποιοι που υποστηρίζουν άλλες θεωρίες.--- Ο Schmidl λέει πως προέρχονται από την αρχαία ελληνική μυθολογία περί των Σατύρων και του Θεού Πάνα.

- Ο Mayer και ο Lawson αναφέρονται και εκείνη στην αρχαία ελληνική μυθολογία, αλλά αυτή τη φορά στον μύθο περί των Κενταύρων.

- Άλλη άποψη, που εξέφρασε ο Boll και συμφώνησε μαζί του ο Κουκουλής, είναι ότι προέρχονται εκ των αιγυπτιακών κανθάρων.

- Ο Σβορώνος όμως δίνει μια άλλη εκδοχή υποστηρίζοντας ότι οι άνθρωποι είχαν επιρραστεί από το Δυτικό αέτωμα του Παρθενώνα.

- Τέλος, ο Δεινάκης υποστηρίζει πώς ο μύθος τους προέρχεται από πραγματικά δαιμόνια, τα οποία ήταν της εστίας του πυρός, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά.

- Οι περισσότεροι από τους ερευνητές, από τα βυζαντινά χρόνια μέχρι και σήμερα, υποστήριξαν ότι οι καλικάντζαροι δεν είναι αληθινά όντα, αλλά προέρχονται από την φαντασία των ανθρώπων.

- Συγκεκριμένα, ο Ν. Πολίτης, στην περισπούδαστη πραγματεία του. «Οι Καλικάντζαροι», έχει τη γνώμη ότι η συνήθεια να μασκαρεύονται από τα Χριστούγεννα ως τα Φώτα «παρήγαγε το ενδιαφέρον εις την φαντασίαν του λαού να πλάσει τους Καλικάντζαρους. Ο τρόπος ον ενέπνεον εις τα παιδιά μεν πάντοτε, πολλάκις δε εις τους ενήλικας, προσέδιδε δαιμονιώδη φύσιν εις τους οχληρούς και ταραχώδεις εκείνους πανηγυριστάς των Καλανδών, μέχρις ότου παντελώς συνέχισε και αφομοίωσεν αυτούς προς τα παντοία δείγματα των δεισιδαιμόνων παραστάσεων».

- Επιπλέον, ο Μιχαήλ Ψελλός, μέγας μάγος των Βυζαντινών χρόνων, σε μικρή μελέτη του για τους καλικάντζαρους έγραψε ότι «ο φόβος και η προκατάληψη των αμόρφωτων ανθρώπων είναι εκείνο που γεννά τις φαντασίες των δαιμονικών».

Καθώς ο χρόνος περνούσε, όλα αυτά μαζί με τους φόβους των ανθρώπων έμεναν στις μνήμες και σιγά σιγά δημιουργήθηκαν αυτά τα μικρά, αλαφροΐσκιωτα πλασματάκια που ονομάσαμε καλικάντζαρους

Όπως επισημαίνει στο «Βήμα» η καθηγήτρια του Ανοιχτού Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κυρία Ευγενία Κούκουρα Δομνηνού, οι αντιλήψεις περί καλικάντζαρων και η μεταμφίση σε ένα είδος φαντασμάτων (χάλοουιν) στις 25 Δεκεμβρίου, όπως συμβαίνει σε πολλές περιοχές της Δύσης, χάνονται στα βάθη των χιλιετιών.

Υπάρχουν, προσθέτει, συγκεκριμένες αναφορές στον Πλούταρχο και στον Κικέρωνα με τις οποίες φαίνεται ξεκάθαρα ότι οι ψυχές που αποχωρίστηκαν από το σώμα είτε παρίσταναν τους καλούς δαίμονες και ήταν φύλακες των ανθρώπων (lares) είτε τους κακούς και ονομαζόταν larvei (δηλαδή έμπουσες ή μορμολύκεια) και κατοικούσαν σύμφωνα με ορισμένες πηγές μεταξύ Σελήνης και Γης και σύμφωνα με άλλες στον Αδη.

Οι αρχαίοι πίστευαν ότι αυτοί οι δαίμονες επισκέπτονταν τρεις φορές τον χρόνο τη Γη: στις 24 Αυγούστου, στις 5 Οκτωβρίου και στις 8 Νοεμβρίου και τότε ο κόσμος ήταν ανοιχτός (mundus patet). Εκείνες τις περιόδους διοργανώνονταν ειδικές τελετές και εορτές για τις ψυχές.

Κατά τον Κικέρωνα, ο στρατηγός Δέκιμος Βρούτος, ο οποίος ήταν ο πρώτος που επιτέθηκε στον Αδη, διάβηκε τον ποταμό της λήθης και επέστρεψε ζωντανός, γιόρταζε την εορτή των ψυχών την τελευταία ημέρα του τελευταίου μήνα του χρόνου. Τότε οι άνθρωποι έστρωναν τραπέζια για να ταΐσουν τα καλά πνεύματα και από κει προέρχεται το χάλοουιν, η γιορτή δηλαδή των χωρών της Δυτικής Ευρώπης στην οποία τα μικρά παιδιά μεταμφιέζονται και επισκέπτονται τα σπίτια της γειτονιάς όπου τους δίνονται γλυκά και δώρα. Τα κακά πνεύματα, δηλαδή τους καλικάντζαρους, τους έδιωχναν από το σπίτι με το λιβάνι, που αποτελούσε αλεξιτήριο και χρησιμοποιούνταν στους ναούς για τη λατρεία των Θεών.

Από που προέρχεται η ονομασία τους;

Υπάρχουν πολλές απόψεις περί της ετυμολογίας της λέξης καλικάντζαρος. Κύριες εκ των οποίων είναι:

- Ως παράγωγο από την Τουρκική γλώσσα, σύμφωνα με τη γνώμη του Schmidt και του Wachsmuth.
- Εκ του «καλός + κάρθαρος» [Καλικάνθαρος] εξέφρασε ο Κοραής (Άπαντα Δ΄) που συμφωνούν αργότερα ο Boll, ο Κουκουλής (Έλληνας Βυζαντινολόγος) και ο Μπούντουρας.
- Εκ του «λύκος + κάρθαρος» παρήγαγε επίσης και ο Πολίτης (Πανδώρα).
- Εκ του «λύκος + άντζαρος» [= ανήρ] παρήγαγε ο Λουκάς (Φιλολογικές επισκέψεις).
- Επίσης εκ του «καλίκιν + τσαγγίον» ή «καλός + τσαγγίον» και της μεγεθυντικής κατάληξης - άρος (= ο φέρων καλά τσαγγία, υποδήματα, αντί καλίκια) ή ο φέρων καλίκια αντί τσαγγίων όπως παρήγαγε πάλι ο Πολίτης.
- Ο Ν. Πολίτης μας πληροφορεί ακόμα, πως οι άνθρωποι πίστευαν ότι οι Καλικάντζαροι είναι βρικόλακες Ατσιγγάνων. Έτσι εξηγείται και η ονομασία τους. Το πρώτο συνθετικό «Κάλι» είναι ονομασία Ατσιγγάνων. Το δεύτερο συνθετικό είναι ονομασία των Ατσιγγάνων της Αιγύπτου, που ήρθαν στην Ελλάδα τον 14ο αιώνα. Ονομάζονταν «Γαντζάροι». Οι Καλι-Γαντζάροι έγιναν Καλι-Καντζάροι με αφομοίωση, που άλλαξε το Καλίγι σε Καλίκι.
- Εκ του λατινικού «καλιγάτος» «Caligatus» ετυμολόγησε ο Οικονόμου.
- Η ετυμολογία του Παντελίδη (1955) υποστήριξε εκ του «καλίκιν + άντζα».

- Εκ των ξένων ο Lawson παρήγαγε ετυμολογία εκ του «καλός + κένταυρος», ενώ

- ο Δεινάκις υποστηρίζει ότι η ετυμολογία του ονόματος είναι παράγωγο του «καρκάντζι» (καρκάντζαρος) που σημαίνει το ξηρό, κεκαυμένο, τσουρουφλισμένος.

Καλικάντζαροι στην Ελλάδα

Κάθε περιοχή στην Ελλάδα έχει άλλη γνώμη για τους καλικάντζαρους σχετικά με την εμφάνισήτους, με το ποιος γίνεται και με το τι κάνουν, όμως παντού υπάρχουν ορισμένα κοινά στοιχεία.

Έτσι, στην Αντίσσα της Λέσβου λένε, πως οι Καλικάντζαροι έρχονται την πρώτη μέρα του Δωδεκάμερου, που είναι τα Χριστούγεννα. Όποιος πεθάνει και πάει στον άλλο κόσμο άψαλτος κι αλιβάνιστος, βρικολακιάζει και γίνεται Καλικάντζαρος. Γι' αυτούς είναι δαίμονας με ανθρώπινη μορφή, μαύρος, με κόκκινα μάτια σαν τη φωτιά, στραβός και ασχημομούρης, στραβοκάνης με πόδια σαν του τράγου, χέρια αρκουδίσια, κι όλο του το κορμί μαλλιαρό.

Στην Κάρπαθο, οι μανάδες δένουν τη μέση των παιδιών τους, που είναι στις κούνιες, με «βάτους» τις χριστουγεννιάτικες μέρες, για να μην τους κάνουν κακό οι «Κάγοι», οι Καλικάντζαροι, που θα φύγουν απ' τα σπίτια, όπως πιστεύουν, σαν περάσει η γιορτή του Άϊ-Γιάννη.

Στην Ρόδο, όποιο παιδί γεννηθεί ανήμερα τα Χριστούγεννα, το λένε «Κάο», Καλικάντζαρο. Λέγεται, λοιπόν, ότι οι «Κάηδες» σηκώνονται τη νύχτα απ' το κρεβάτι τους το πρώτο δεκαήμερο, κι ασυναίσθητα γυρίζουν έξω. Για να μην αγριέψει όμως το παιδί, οι δικοί του φροντίζουν να του κάνουν το «μονομερίτικο» ρούχο. Φωνάζουν, δηλαδή, στο σπίτι τους γυναίκες που να λέγονται Μαρίες και τους δίνουν μία μπάλα μπαμπάκι. Αυτές το κλώθουν, το κάνουν νήμα, το υφαίνουν και ράβουν ένα ρούχο, που θα το φορέσει ο Κάος. Όλη αυτή η δουλειά πρέπει να γίνει μέσα σε μια μέρα, γι' αυτό και το ρούχο λέγεται «μονομερίτικο».

Στην Θράκη πιστεύουν ότι οι Καλικάντζαροι συνηθίζουν να κατεβαίνουν τη νύχτα από το τζάκι και ν' αρπάζουν τα λουκάνικα, κι ότι χορεύουν γύρω από τα πηγάδια, όπου, αν πάει κανείς, τον βάζουν με το στανιό, δηλαδή εξαναγκαστικά, να χορέψει μαζί τους.

Στην Κυνουρία χαράζουν με κάρβουνο σταυρούς στις πόρτες και στα παράθυρα, για να μην μπαίνουν μέσα οι «Λυκοκαντζάροι».

[ΠΗΓΗ](http://www.katohika.gr) www.katohika.gr